Απόρρητος φάκελλος "Κύπρος '74"

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΕΙΣΒΟΛΗ

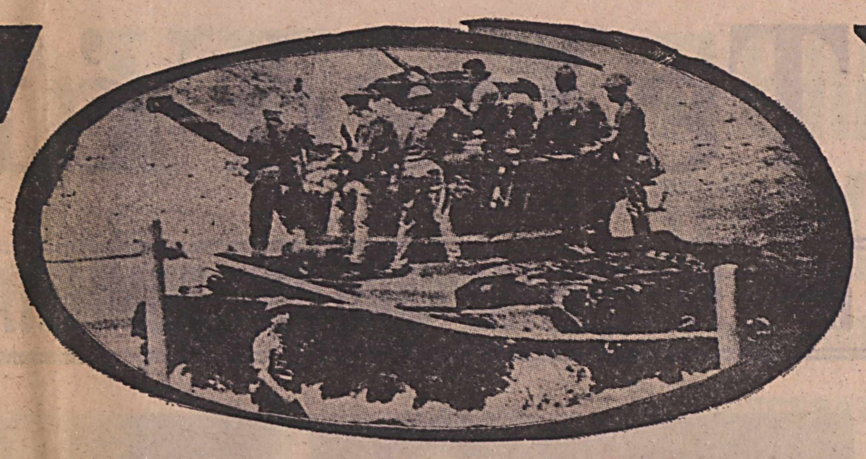

"Αγνωστα ντοκουμέντα γιά πρώτη φορά στό φῶς

ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟ

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ:

Νύχτα Παρασκευῆς πρὸς Σάββατο 20 Ἰουλίου 1974. Ἡ διπλωματικὴ προσπάθεια ν' ἀποτραπῆ ἡ τουρκικὴ ἐπέμβασις στὴν Κύπρο ἔχει ναυαγήσει. Ὁ Κίσσινγκερ ἐγνώριζε ἀλλὰ δὲν ἔκανε τίποτα γιὰ νὰ προλάβη τὰ γεγονότα. Στὴν Ἀθήνα, οὐσιαστικὴ ἀκυβερνησία καὶ παράλυσις στὴν ἡγεσία τῶν ἐνόπλων δυνάμεων. Ἡ χούντα εἰδοποιεῖται ἀπὸ πολλὲς πλευρὲς ὅτι ἡ εἰσβολὴ εἶναι ἐπικείμενη. Τὰ ξημερώματα τοῦ Σαββάτου, ὁ πλοίαρχος Παπαγιάννης «βλέπει» στὸ ραντὰρ στὴν Κύπρο, τὸν τουρκικὸ στόλο ποὺ ἔρχεται. Εἰδοποιεῖ τὴν Ἀθήνα καὶ ἡ ἀπάντησις εἶναι ὅτι: «Θὰ πρόκειται γιὰ γυμνάσια».

Τὸ δραματικὸ δεκαήμερο ποὺ ὡδήγησε στὴ μεταπολίτευσι

Τουρκικὸ σκάφος ἀποβιβάζει, κοντὰ στὴν Κυρήνεια, ὀχήματα, ὅπλα καὶ πυρομαχικά.

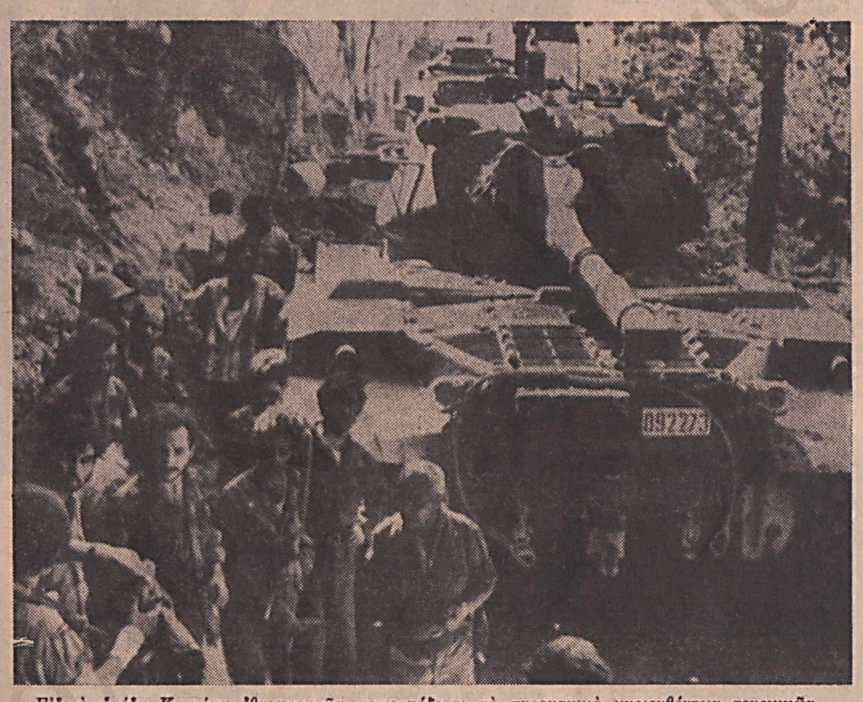

Εἰδικὴ ὁμάδα Κυπρίων ἐθνοφρουρῶν περιεργάζεται τὰ πυρομαχικὰ κυριευθέντων τουρκικῶν ἁρμάτων μάχης.

Η ΑΘΗΝΑ ΚΑΘΗΣΥΧΑΖΕΙ ΕΝΩ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΑΡΧΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΑΠΟΒΑΣΙ ΜΕ ΒΑΣΙ «ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ»

Τουρκικὲς δυνάμεις κινοῦνται πρὸς τὴν περιοχὴ τοῦ 'Αγίου 'Ιλαρίωνος, 6 μίλια ἀπὸ τὴν Κυρήνεια, τὴν πρώτη ἡμερα τῆς εἰσβολῆς.

2ον

Παρὰ τὶς καθησυχαστικὲς διαβεβαιώσεις ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ὁ Παπαγιάννης διατάσσει συναγερμὸ σ' ὅλους τοὺς ναυτικοὺς σταθμοὺς ποὺ ἔχει ὑπὸ τὶς διαταγές του.

Συγχρόνως δίνει διαταγὴ στὴν ἀκταιωρὸ «Λεβέντης» νὰ κινηθῆ πρὸς τὴν ναυτικὴ βάσι, βορείως τῆς Ἀμμοχώστου.

Ἡ νύχτα φαινόταν στὸν Παπαγιάννη ἀτελείωτη. Κάθε τόσο ἕνα νέο σῆμα ἀπὸ τοὺς σταθμοὺς ραντὰρ τοῦ ἐπιβεβαίωναν ὅτι ὁ τουρκικὸς στόλος πλησιάζει. Καὶ ὅσο πολλαπλασιάζονταν τὰ σήματα, τόσο μεγάλωνε ἡ ἀνησυχία του. Σὲ τακτὰ διαστήματα ἐνημέρωνε ὅλες τὶς μονάδες τῆς Ἐθνοφρουρᾶς γιὰ τὶς κινήσεις τοῦ τουρκικοῦ στόλου.

Μόλις ἡ τουρκικὴ ἁρμάδα πλησίασε στὰ 12 μίλια καὶ μπῆκε στὴν ζώνη τῶν κυπριακῶν χωρικῶν ὑδάτων ὁ Παπαγιάννης ἔδωσε διαταγὴ στὶς μονάδες του νὰ εἶναι ἕτοιμες ν' ἀνταποδώσουν τὸ πῦρ ἂν κληθοῦν. Ἡ ὥρα ἦταν 4.30 π.μ.

ΠΡΩΤΟΙ ΟΙ ΒΑΤΡΑΧΑΝΘΡΩΠΟΙ

Οἱ Τοῦρκοι εἶχαν σχεδιάσει νὰ ἀποβιβασθοῦν σὲ δύο σημεῖα. Τό ἕνα ἀπό αὐτό ἦταν ἡ Κυρήνεια, τό μεγαλύτερο λιμάνι στὴν βόρειο ἀκτὴ τῆς Κύπρου, 16 μίλια ἀπό τὴν Λευκωσία. Ὁ δρόμος πού συνδέει τὶς δύο πόλεις πέρναγε ἀνάμεσα στούς ὀρεινούς ὄγκους τοῦ Ἁγίου Ἰλαρίωνα καί τοῦ Πενταδάκτυλου.

Πολλοί ἔχουν ὑμνήσει τὴν Κυρήνεια σάν τὸ ὡραιότερο μέρος τοῦ κόσμου. Θεωροῦν μοναδικό τό κλειστό σάν πέταλο λιμάνι της, τά παλιά της τείχη καί τό βυζαντινό φρούριο τοῦ Ἰλαρίωνα πού δεσπόζει 1.000 μέτρα ψηλά στὴν κορυφή τοῦ βουνοῦ, πίσω ἀπό τὸ λιμάνι.

Οἱ πρῶτοι Τοῦρκοι πού ἔφθασαν στὴν ἀκτή ἦσαν βατραχάνθρωποι. Λίγα λεπτά ἀργότερα, στίς 5 ἀκριβῶς τό πρωί ἄρχισε ἡ κυρίως ἐπιχείρησις «Ἄττιλας Ι». Ἦταν μία καλοσχεδιασμένη ἀμφίβιος ἐπιχείρησις, πού ἔγινε κατά φάσεις μὲ ὡρολογιακή ἀκρίβεια καί σύμφωνα μὲ τούς κανόνες τῶν ἀμερικανικῶν στρατιωτικῶν ἐνχειριδίων.

Ἡ πρώτη φάσις προέβλεπε προπαρασκευή πυρός ἀπό τά πλοῖα καί τά ἀεροπλάνα πού κατά κύματα ἔπληξαν μὲ βόμβες καί ρουκέττες τὴν κοιμισμένη πολιτεία.

Τίς ρουκέττες καί τίς βόμβες συνεπλήρωναν οἱ ὀβίδες ἀπό τά τηλεβόλα πέντε πολεμικῶν πού ἐκάλυπταν τά ἀποβατικά — δύο μεγάλα, εἴκοσι μικρομεσαῖα καί πέντε μικρά.

Τὴν ἴδια ὥρα ἀλεξιπτωτισταί ἐρρίπτοντο στά μεσόγεια καί ἀμέσως ἐκινοῦντο πρός τὴν κατεύθυνσι τοῦ λιμανιοῦ τῆς Κυρηνείας γιά νὰ ἑνωθοῦν μὲ τά τμήματα πού εἶχαν εἰσβάλει ἀπό τὴν θάλασσα.

ΣΦΑΓΗ ΣΤΟΝ ΠΕΝΤΑΔΑΚΤΥΛΟ

Ἡ πρώτη αἰματηρή σύγκρουσις ἔγινε στούς πρόποδες τοῦ Πενταδάκτυλου, μεταξύ τῶν Τούρκων ἀλεξιπτωτιστῶν καί τῶν Ἑλλήνων καταδρομέων. Τὴν ἴδια ὥρα, ἀπό τὴν κορυφή τοῦ Ἁγίου Ἰλαρίωνα, οἱ δυνάμεις τῶν Τουρκοκυπρίων πού κατεῖχαν τό ὀχυρό φρούριο, ἄρχισαν νὰ κατηφορίζουν γιὰ νὰ ἑνωθοῦν καί αὐτὲς μὲ τίς δυνάμεις εἰσβολῆς.

Οἱ Ἕλληνες καταδρομεῖς ἀντιμετώπισαν ἐπιτυχῶς καί τοὺς Τούρκους καί τούς Τουρκοκυπρίους. Μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν ἐμπειροπόλεμο συνταγματάρχη Κώστα Κομπόκη, θετεράνο τοῦ πολέμου τῆς Κορέας, οἱ καταδρομεῖς «ἐσφαξαν» τούς Τούρκους ἀλεξιπτωτιστές καί ἔτρεψαν σὲ φυγή τούς Τουρκοκυπρίους.

Τρεῖς λόχοι ἦσαν οἱ καταδρομεῖς. Καί μὲ τὴν νίκη τους αὐτή, τήν πρώτη ὥρα τοῦ πολέμου, χάρισαν πολύτιμο χρόνο στούς ὑπερασπιστές τῆς Κυρηνείας νὰ ὀργανώσουν τὴν ἄμυνα καί τὴν ἀντεπίθεσί τους.

Ἂν οἱ Τοῦρκοι ἀλεξιπτωτισταί εἶχαν νικήσει τούς καταδρομεῖς καί εἶχαν ὁλοκληρώσει τὴν ἀποστολή τους, τότε ἡ ἑλληνική φρουρά θά εἶχε ἐξουδετερωθῆ καί οἱ Τοῦρκοι θά εἶχαν γλυτώσει 3.000 ἄνδρες τους πού ἔχασαν τήν ζωή τους.

Στὴν ναυτική διοίκησι Κύπρου, ὁ πλοίαρχος Παπαγιάννης εἶχε ἐν τῷ μεταξύ δώσει διαταγή στά ἕξη σκάφη του νά ἀναπτυχθοῦν καί νά καταφύγουν σὲ ἀσφαλεῖς περιοχές.

Τήν στιγμή ὅμως πού ἡ διαταγή αὐτή διεβιβάζετο, οἱ τορπιλλάκατοι ΤΒ-1 καί ΤΒ-3 ἐδέχοντο ἐπίθεσι ἀπό ἀέρος. Μὲ συνεχεῖς ἐλιγμούς προσεπάθησαν μάταια ν' ἀποφύγουν τὴν ἐχθρική προσβολή καί νά κινηθοῦν ἐναντίον τοῦ κυρίου ὄγκου τοῦ τουρκικοῦ στόλου εἰσβολῆς.

Πρώτη ἐπλήγη ἡ τορπιλλάκατος ΤΒ-1. Μὲ σοβαρά τραυματισμένους τὸν κυβερνήτη της, τὸν ὕπαρχο καί τὸν πρῶτο μηχανικό, οἱ ἀπομείναντες τοῦ πληρώματος προσπάθησαν νὰ ὁδηγήσουν τό σκάφος πρός τὴν ἀκτή. Δὲν τά κατάφεραν ὅμως. Τρία μίλια ἀνοιχτά, τό σκάφος βυθίσθηκε.

Ἡ τορπιλλάκατος ΤΒ-3 μὲ τίς τορπίλλες της καί τά πολυβόλα της, ἐπεχείρησε μία ἐπίθεσι - αὐτοκτονίας ἐναντίον τῶν τουρκικῶν ἀντιτορπιλλικῶν. Καὶ ἐνῶ ἔπλεε πάση δυνάμει ἐναντίον τῆς τουρκικῆς ἁρμάδας, ἀνετινάχθη στὸν ἀέρα χτυπημένη ἀπό τά συνδυασμένα πυρά τῶν τηλεβόλων τῶν πολεμικῶν καί τῶν τουρκικῶν τζέτ.

Ὁ κυβερνήτης τῆς ΤΒ-3, ὁ νεαρός, γενναῖος Γκουζέλης εἶχει ἐπικοινωνήσει μὲ τό ραδιοτηλέφωνο μὲ τὸν Παπαγιάννη, λίγα δευτερόλεπτα πρίν σκοτωθῆ. Ἐζήτησε ἄδεια νὰ ἐπιτεθῆ, διότι ὅπως εἶχε πεῖ «δὲν ἔχουμε κἂν τὴν δυνατότητα νὰ ἀνακρούσουμε πρύμνα. Καί οὔτε θέλω νὰ εἶμαι ὁ πρῶτος Ἕλληνας ἀξιωματικός πού θὰ ὑψώση λευκή σημαία».

ΑΠΩΛΕΙΕΣ 75%

Ἀντικειμενικός σκοπός τῶν εἰσβολέων στὴν Κυρήνεια ἦταν νὰ ἐγκαταστήσουν προγεφυρώματα στίς ἀκτές τῆς Γλυκιώτισσας καί στό Πενταμίλι, δυτικά τῆς πόλεως.

Προφανῶς ὅμως, ἀπὸ ἐσφαλμένες πληροφορίες, ἡ ἀποβατικὴ ἐπιχείρησι στὴν Γλυκιώτισσα κατέληξε σὲ καταστροφή.

Ἡ ἀκτή εἶναι βραχώδης καὶ ἡ θάλασσα γεμάτη κοφτερούς ὑφάλους. Ὅλες οἱ ἀπόπειρες νὰ πλησιάσουν τ' ἀποβατικά ἀπέτυχαν — μὲ ἀποτέλεσμα, οἱ Τοῦρκοι ἀφοῦ ἔχασαν πολύτιμο χρόνο, ν' ἀναγκασθοῦν ν' ἀλλάξουν τά σχέδιά τους καί νὰ ἐπιχειρήσουν ν' ἀποβιβασθοῦν ἕνα χιλιόμετρο δυτικώτερα, κοντά στό Πενταμίλι.

Ψάχνοντας ὅμως γιά τὴν κατάλληλη ἀκτή οἱ Τοῦρκοι, ἔδωσαν καιρό σὲ δύο λόχους τῆς ἐθνοφρουρᾶς νὰ φθάσουν μὲ τό πυροβολικό τους στὴν ἀκτή καί νά τούς ὑποδεχθοῦν μὲ βροχή ὀβίδων καί πολυβολισμῶν. Ἀποτέλεσμα: Οἱ ἀπώλειες τῶν Τούρκων νά φθάσουν τό 75%. Ἀπό τούς 600 ἄνδρες πού ἀπεβίβασαν, μόνον οἱ 150 βγῆκαν στὴν ἀκτή.

ΤΡΕΙΣ ΣΤΟΧΟΙ

Ἀρχικά, οἱ Τοῦρκοι εἶχαν τρεῖς ἀντικειμενικούς σκοπούς: Νὰ καταλάβουν τὸ λιμάνι τῆς Κυρήνειας, νὰ θέσουν ὑπό τόν ἔλεγχό τους ἕνα διάδρομο 15 μιλίων ἀπό τὴν ἀκτή τῆς Κυρήνειας μέχρι τὴν Λευκωσία καί νά καταλάβουν τό διεθνὲς ἀεροδρόμιον τῆς Λευκωσίας.

Τελικά, οἱ εἰσβολεῖς ἐπέτυχαν τούς δύο πρώτους ἀντικειμενικούς σκοπούς των. Τό ἀεροδρόμιο ὅμως δὲν τό κατέλαβαν. Τό κράτησαν μέχρις ὅτου ἐδόθη ἡ διαταγή γιά τὸ «παύσατε πῦρ» οἱ ἄνδρες τῆς ΕΛΔΥΚ, ἔπειτα ἀπό ἕνα ἡρωϊκό ἀγῶνα, ὅπου ἔπεσαν σχεδόν ὅλοι.

Ο ΤΖΟ ΚΑΙ Ο ΤΖΩΝ

Τό ξημέρωμα ἐκεῖνο τοῦ Σαββάτου, 20 Ἰουλίου, στὴν Λευκωσία, προμηνοῦσε μιὰ θερμὴ καλοκαιρινὴ ἡμέρα.

Τί μέρες ποὺ εἶχαν ἐπακολουθήσει τοῦ πραξικοπήματος κατά τοῦ Μακαρίου, δεκάδες ρεπόρτερς, κινηματογραφισταί, φωτορεπόρτερς καὶ σχολιασταί ἀπό ὅλο τόν κόσμο εἶχαν καταλάβει τό «Λήδρα Παλλάς», τό γνωστό ξενοδοχεῖο τῆς Λευκωσίας ἀπέναντι ἀπό τὴν ἕδρα τοῦ ΟΗΕ καὶ κοντὰ στὴν Πράσινη Γραμμή, ποὺ χωρίζει τόν ἑλληνικό ἀπό τόν τουρκικό τομέα τῆς Λευκωσίας. Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους καὶ γιὰ τὴν ἐξαίρετη περίπτωσι, τό Λήδρα εἶναι τό καταφύγιο τῶν δημοσιογράφων ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια τῆς ἀτελείωτης κυπριακῆς τραγωδίας.

Τό Σάββατο ἐκεῖνο τῆς εἰσβολῆς, κάπου 200 δημοσιογράφοι ἔμεναν στό «Λήδρα». Ὁ Τζό Φράϊντ, τῆς «Νταίηλυ Νιούς» τῆς Νέας Ὑόρκης ἔμενε ἐκεῖ ἀπό μέρες, ἀπεσταλμένος γιὰ τὴν κάλυψη τοῦ πραξικοπήματος. Ὁ Τζό εἶχε μετατεθῆ στὴν Μεσόγειο ἔπειτα ἀπό παραμονὴ 11 χρόνων στό ἰετνάμ, ὅπου ἐθεωρεῖτο σὰν πρύτανις τῆς ὁμάδος τῶν πολεμικῶν ἀνταποκριτῶν. Κοντός, λεπτός ὁ Φράϊντ ἔχει ἕνα ἐπιτυχημένο παρατσούκλι. Τόν λένε: «περιφερόμενο ἕλκος», ἀπό τὶς νευρικὲς κινήσεις καὶ τὴν βιασύνη του νὰ στείλη ἐγκαίρως τὶς ἀνταποκρίσεις του.

Στό «Λήδρα» ὁ Φράϊντ ἔμενε στό ἴδιο δωμάτιο μὲ τόν Τζών Χάρρις, ἀπεσταλμένο τοῦ συγκροτήματος Χήρστ. Ἐκεῖνο τό Σάββατο, εἶχε πέσει στό κρεβάτι του ξημερώματα. Ὅλη τὴν νύχτα ἔγραφε.

Μόλις τόν εἶχε πάρει ὁ ὕπνος — ἕνα τέταρτο εἶχε περάσει ἀπό τὴν στιγμὴ ποὺ ἔπεσε — ὁ Χάρρις τόν ταρακούνησε γιὰ νὰ ξυπνήση.

«Κύττα, κύττα, Τζό» φώναξε ὁ Χάρρις, ἐνῶ ἐξακολουθοῦσε νὰ τόν ταρακουνάη.

Ἀλαφιασμένος ὁ Τζό ξεστόμισε μιὰ βροχὴ ἀπό βρισιὲς — τὶς ὁποῖες ὅμως κάλυψε ὁ ἐκκωφαντικός θόρυβος τῶν τουρκικῶν τζὲτ ποὺ βουτοῦσαν πάνω ἀπό τὴν πόλι γιὰ νὰ ρίξουν τὶς ρουκέττες τους καὶ τό στακάττο κρτάλισμα τῶν πολυβόλων.

Μιὰ ρουκέττα ἔσκασε κοντά. Καὶ χωρὶς νὰ τό καταλάβη, ὁ Τζό βρέθηκε ἀπό τό κρεβάτι του πεσμένος στό πάτωμα. Ἡ ὥρα ἦταν 5 τό πρωΐ.

Ὅταν σὲ λίγο ὁ Τζό κύτταξε τελικὰ ἔξω ἀπό τό παράθυρο εἶδε ἑκατοντάδες καφετιὰ ἀλεξίπτωτα ποὺ ἔπεφταν ἀπό τόν καταγάλανο οὐρανό πάνω ἀπό τόν τουρκικό τομέα τῆς Λευκωσίας. Τὴν ἴδια ὥρα τὰ τουρκικὰ ἀεροπλάνα ἐβομβάρδιζαν τό ἀεροδρόμιο καὶ τὰ στρατόπεδα τῆς Ἐθνοφρουρᾶς καὶ τῆς ΕΛΔΥΚ.

Τουρκικὰ μεταγωγικὰ ἀεροπλάνα — ἀμερικανικῆς κατασκευῆς — ἔρριχναν ἑκατοντάδες ἀλεξιπτωτιστάς, κατὰ κύματα, ἐνῶ τὰ τζὲτ ὥργωναν τό ἀεροδρόμιο μὲ ρουκέττες καὶ τό στρατόπεδο τῆς ΕΛΔΥΚ μὲ ἐμπρηστικὲς βόμβες Ναπάλμ.

Μέσα στὴν σύγχυσι ποὺ εἶχε προκληθῆ, οἱ ἐθνοφρουροὶ ἔτρεχαν πέρα - δῶθε, στὴν προσπάθειά τους νὰ ἀνεγείρουν ὀδοφράγματα κοντὰ στὴν Πράσινη Γραμμὴ γιὰ νὰ ἀναχαιτίσουν τοὺς Τούρκους ποὺ ἐκινοῦντο πρὸς τόν ἑλληνικό τομέα τῆς Λευκωσίας. Δύο ἐθνοφρουροὶ ἐγκατέστησαν ἕνα πολυβόλο στό τέταρτο πάτωμα τοῦ «Λήδρα» παρὰ τὶς διαμαρτυρίες τῶν παγιδευμένων ἐκεῖ δημοσιογράφων ποὺ φώναζαν ὅτι τό ξενοδοχεῖο θὰ γίνη στόχος τῶν Τούρκων. Οἱ διαμαρτυρίες δὲν κράτησαν πολύ. Μόλις τό πολυβόλο ἄρχισε νὰ βάλλη δέχθηκε ἕνα βλῆμα μπαζούκας κι' ἐσίγησε. Ὁ σκοπευτὴς σκοτώθηκε ἐπὶ τόπου καὶ ὁ γεμιστὴς τραυματίσθηκε σοβαρά.

Μιὰ ρουκέττα, ποὺ ἔρριξε ἕνα τουρκικό τζέτ, κατέστρεψε τό ψυχιατρεῖο τῆς Λευκωσίας. Τριάντα τρόφιμοί του σκοτώθηκαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι τραυματίσθηκαν.

Δεκάδες δὲ ἄλλοι ξεχύθηκαν ἀλλόφρονες στοὺς δρόμους. Ἦταν τό πιό θλιβερό θέαμα ποὺ ἀντίκρυσαν οἱ δημοσιογράφοι τοῦ «Λήδρα» στὶς μέρες τῆς κυπριακῆς τραγωδίας.

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟΥ

Παρὰ τό συνεχὲς σφυροκόπημα ἀπό ἀέρος, ἡ ΕΛΔΥΚ, ἐπέτυχε νὰ προωθήση 300 ἄνδρες της στό ἀεροδρόμιο τῆς Λευκωσίας καὶ ν' ἀναλάβουν τὴν ἄμυνά του. Ἀξιωματικοὶ πολέμησαν πλάϊ - πλάϊ μὲ τοὺς στρατιῶτες τους σὲ μιὰ ἀπέλπιδα προσπάθεια νὰ συγκρατήσουν τὴν πλημμυρίδα τῆς τουρκικῆς ἐπιθέσεως. Οἱ περισσότεροι ἔπεσαν ἐκεῖ — ἀλλὰ κράτησαν τό ἀεροδρόμιο.

Ἀπό τὴν πρώτη στιγμὴ ἔγινε φανερό ὅτι οἱ Τοῦρκοι σχεδίασαν τὴν ἀπόβασι σὰν νὰ ἐπρόκειτο νὰ εἰσβάλουν στὴν Νορμανδία τό 1944. Στὴν πραγματικότητα ὅμως, οἱ εἰσβολεῖς εἶχαν ἀντιπάλους μιὰ χούφτα ἐφέδρους καὶ ἐπικουρικούς, χωρὶς σύγχρονο ὁπλισμό, χωρὶς ἀεροπορικὴ κάλυψι, χωρὶς ὀχυρωμένες θέσεις.

Ἡ σφαγὴ ἄρχισε μὲ συνδυασμένες ἐπιθέσεις ἀπό θαλάσσης καὶ ἀέρος στὴν Κυρήνεια καὶ στὴν Λευκωσία. Ἀνάμεσα στὶς δυό πόλεις, ὅπου ὑπῆρχαν τουρκοκυπριακοὶ θύλακοι, οἱ Τοῦρκοι ἔρριξαν ἀλεξιπτωτιστὲς καὶ ὑλικό. Εἴκοσι ἐλικόπτερα γεμᾶτα ἄνδρες ἐπιλέκτων μονάδων, πέταξαν πάνω ἀπό τόν Ἅγιο Ἰλαρίωνα καὶ προσγειώθηκαν στόν τουρκικό τομέα τῆς Λευκωσίας.

Στὶς 8 τὸ πρωΐ, τρεῖς ὧρες μετὰ τὴν εἰσβολή, ἡ εἰκόνα ἐμφανιζόταν ὡς ἑξῆς: Οἱ Τοῦρκοι εἶχαν ἀποβιβάσει 6.000 ἄνδρες καὶ εἶχαν δημιουργήσει προγεφύρωμα βάθους 500 μέτρων, στὴν Κυρήνεια.

Στόν τουρκικό τομέα τῆς Λευκωσίας εἶχαν ρίξει 1.500 ἀλεξιπτωτιστάς.

Μαζὶ μὲ τὶς δυνάμεις εἰσβολῆς στὴν Κυρήνεια, εἶχαν βγάλει στὴν ξηρὰ καὶ 20 ἅρματα μάχης πρὸς ὑποστήριξι τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἀπό τὴν πρώτη στιγμὴ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς εἰσβολῆς, ἡ ΤΟΥΡΔΥΚ, ἡ ὁποία κατεῖχε στρατηγικὲς θέσεις στόν ὀρεινό ὄγκο τοῦ Ἁγίου Ἰλαρίωνος, ἐκινήθη καὶ ἐνεπλάκη μὲ τὶς ἑλληνικὲς δυνάμεις.

Ἡ ἑλληνικὴ πλευρά, εἶχε ν' ἀντιπαρατάξη τὴν κρίσιμη ἐκείνη ὥρα 10.000 ἐθνοφρουρούς, 1.000 ἄνδρες τῆς ΕΛΔΥΚ καὶ ἀκόμη 4.000 ἐπικουρικοὺς τοῦ παρα-στρατιωτικοῦ σώματος ποὺ εἶχε ὀργανώσει ὁ Μακάριος.

Τόσο ἡ ἐθνοφρουρὰ ὅσο καὶ ἡ ΕΛΔΥΚ δὲν εἶχαν πυροβολικό. Βασικὰ οἱ ἑλληνικὲς μονάδες ἦσαν ὠπλισμένες μὲ Μ-1 καὶ μὲ τυφέκια - ἀντίκες τοῦ ΙΙ Παγκοσμίου Πολέμου, Ἐνφιλντ.

Τό μόνο οὐσιαστικό ποὺ διέθεταν ἦσαν 38 μεσαίου τύπου σοβιετικὰ ἅρματα μάχης Τ—34, τρεῖς τορπιλλακάτους — ἀρχικά ἦσαν 5 ἀλλὰ οἱ δύο βυθίστηκαν τὴν πρώτη ὥρα τῆς εἰσβολῆς — καὶ μιὰ ἀκταιωρό.

ΑΝΟΙΓΟΥΝ ΟΙ ΦΥΛΑΚΕΣ

Στὴν Λευκωσία, οἱ Τοῦρκοι δὲν εἶχαν προχωρήσει πέρα ἀπό τὴν Πράσινη Γραμμή. Στοὺς πρόποδες τοῦ Πενταδακτύλου οἱ Ἕλληνες καταδρομεῖς εἶχαν καθηλώσει τοὺς Τούρκους ἀλεξιπτωτιστάς καὶ στὴν Κυρήνεια οἱ εἰσβολεῖς εἶχαν ἐπιτελέσει μικρὴ πρόοδο — παρὰ τό ὅτι κατὰ κύματα ἀπεβιβάζοντο δυνάμεις καὶ ὑλικό.

Ἡ ζωτικὴ ὁδικὴ ἀρτηρία ποὺ συνδέει τὴν Κυρήνεια μὲ τὴν Λευκωσία δὲν εἶχε ἀκόμη πέσει στὰ χέρια τῶν Τούρκων παρὰ τὶς ἀλλεπάλληλες ἐπιθέσεις τῶν εἰσβολέων ποὺ μὲ τὴν ὑποστήριξι τῶν ἁρμάτων ἐπιχειροῦσαν ματαίως νὰ ἑνωθοῦν μὲ τοὺς ἀλεξιπτωτιστὲς ποὺ εἶχαν πέσει στὴν Λευκωσία.

Εἴκοσι λεπτὰ μετὰ τὴν ἐκδήλωσι τῆς εἰσβολῆς, ὁ ἀντισυνταγματάρχης Σγουρός, πῆγε μὲ τ' αὐτοκίνητό του στὶς φυλακὲς τῆς Λευκωσίας στό δυτικό ἄκρο τῆς πόλεως. Ἐκεῖ, διέταξε καὶ τοῦ ἔφεραν στό γραφεῖο τοῦ διοικητοῦ τῶν φυλακῶν, τόν ταγματάρχη Πανταζῆ — τόν ἀρχηγό τῆς Μακαριακῆς φρουρᾶς ποὺ ἀναχαίτισε τὰ τάνκς ἔξω ἀπὸ τὸ προεδρικό μέγαρο τὴν ἡμέρα τοῦ πραξικοπήματος. Χωρὶς περιττὰ λόγια, ὁ Σγουρός εἶπε στόν Πανταζῆ ὅτι αὐτός καὶ οἱ ἄνδρες του —ποὺ ἐκρατοῦντο ἐπίσης— ἦσαν ἐλεύθεροι.

Μὲ δάκρυα στὰ μάτια, ὁ Πανταζῆς εὐχαρίστησε τόν Σγουρό, συγκέντρωσε τοὺς ἄνδρες του (ὅλοι ἐπικουρικοὶ) καὶ ἀφοῦ ἐζητωκραύγασαν γιὰ τόν ἀντισυνταγματάρχη, ξεκίνησαν συντεταγμένοι γιὰ τὴν Πράσινη Γραμμὴ — γιὰ νὰ πολεμήσουν τόν εἰσβολέα. Ἀργότερα, ὁ Πανταζῆς πῆγε στὴν Κυρήνεια εἰς ἐνίσχυσιν τῆς φρουρᾶς καὶ διεκρίθη κατὰ τὶς μάχες τοῦ τριημέρου.

ΑΝ...

Μόλις ἔγινε γνωστὴ ἡ εἰσβολή, ἀπό ὅλες τὶς γωνίες τῆς νήσου ἐφεδροι ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες ἔσπευδαν νὰ καταταγοῦν, ἐνῶ τὰ πάντα εἶχαν σχεδόν παραλύσει λόγω τῶν ἀλλεπαλλήλων ἀεροπορικῶν ἐπιδρομῶν τῶν Τούρκων.

Παρὰ ταῦτα, ὡρισμένες μονάδες τῆς Ἐθνοφρουρᾶς συγκροτήθηκαν τάχιστα καὶ τὸ μεσημέρι τῆς ἴδιας ἡμέρας εἰσέδυσαν στόν τουρκικό τομέα τῆς Λευκωσίας καὶ ἀπέκοψαν τὴν ὁδό ποὺ συνδέει τόν τομέα αὐτό μὲ τό τουρκικό χωριό Γκιόνελι.

Στρατιωτικοὶ παρατηρηταὶ ἔχουν κατ' ἐπανάληψι δηλώσει ὅτι ἂν οἱ ἑλληνοκυπριακὲς δυνάμεις εἶχαν ἁπλῶς στοιχεῖα βαρέος πυροβολικοῦ καὶ ἀεροπορικὴ κάλυψι, θὰ μποροῦσαν νὰ ρίξουν στὴν θάλασσα τοὺς εἰσβολεῖς τὶς πρῶτες κρίσιμες ὧρες τῆς ἀποβάσεως. Κι' αὐτὰ χωρὶς νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἡ ἀλλαγὴ τῆς εἰκόνος ποὺ θὰ εἶχε συντελεσθῆ ἂν ὁ ἑλληνικὸς στόλος εἶχε ἐμπλακῆ μὲ τὴν τουρκικὴ ἁρμάδα, ἐν ὅσω βρισκόταν στ' ἀνοιχτὰ τῆς Κυρήνειας.

Παράλληλα μὲ τὶς μάχες ἐναντίον τῶν εἰσβολέων, ἄλλες μονάδες τῆς κυπριακῆς ἐθνοφρουρᾶς ἐκινήθησαν καὶ χωρὶς καθυστέρησι ἐπεχείρησαν νὰ ἐξουδετερώσουν τοὺς ὀργανωμένους ἀμυντικὰ τουρκοκυπριακοὺς θυλάκους στὴν Λεύκα, Κοῖνα καὶ Λιμνίτη. Οἱ Τουρκοκύπριοι πολέμησαν γενναῖα καὶ καθήλωσαν τὶς μονάδες τῆς ἐθνοφρουρᾶς ποὺ ἔτσι δὲν μπόρεσαν ν' ἀποδεσμευθοῦν ταχέως καὶ νὰ σπεύσουν εἰς ἐνίσχυσιν τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς Κυρήνειας.

ΤΟ ΚΑΜΕΝΟ ΤΑΓΜΑ

Ἀνάμεσα στὴν Λευκωσία καὶ στὴν Κυρήνεια, στὴ Μόρφου, ὁ ἀντισυν)τάρχης Μιχάλης Μπίκος μόλις ἐξεδηλώθη ἡ εἰσβολή, ἔλαβε διαταγὴ νὰ ὀργανώση ἕνα τάγμα ἐφέδρων καὶ νὰ προωθηθῆ ὅπως - ὅπως πρός τόν Ἅγιο Γεώργιο πρός συνάντησι τοῦ 281ου τάγματος τοῦ ἀντισυνταγματάρχου Παπαθανασίου. Ἀπό ἐκεῖ καὶ τὰ δύο τάγματα θὰ προωθοῦντο πρός Κυρήνεια.

Ὅταν ὁ Μπίκος μὲ τό τάγμα του ἔφθασε στόν Ἅγιο Γεώργιο δὲν βρῆκε τό τάγμα τοῦ Παπαθανασίου. Στὴν θέσι του, βρῆκε μιὰ σειρὰ ἀπό κατεστραμμένα αὐτοκίνητα, καμένα πτώματα, καὶ λίγους ἄνδρες ποὺ εἶχαν γλυτώσει. Λίγο πρὶν τ ραντεβ εἶχαν φθάσει τὰ τουρκικὰ τζὲτ μ τὶς ἀμερικανικὲς βόμβες ναπάλμ.

Ἡ δύναμις ἀνασυγκροτήθηκε ἐπὶ τόπου καὶ συνέχισε γιὰ τὴν Κυρήνεια — ἀπ' ὅπου ὁ ἀντισυνταγματάρχης Κουρούπης — ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς περιοχῆς — ἔκανε ἐπανειλημμένες ἐκκλήσεις γιὰ τὴν ἀποστολὴ ἐνισχύσεων. Ἀνταποκρινομένη στὶς ἐκκλήσεις του, ἡ ἐθνοφρουρὰ διέτασσε διάφορες μονάδες νὰ μετακινηθοῦν πρὸς Κυρήνεια, ἀλλὰ καμμία δὲν κατάφερνε νὰ φθάση στόν προορισμό της.

Ἔτσι, χωρὶς ἐνισχύσεις, ὁ Κουρούπης ἀπό τὴν πρώτη ὥρα τῆς εἰσβολῆς δεχόταν μαζὶ μὲ τοὺς στρατιῶτες του, τό σφυροκόπημα τῶν ὀβίδων τοῦ τουρκικοῦ ναυτικοῦ, τῶν ρουκεττῶν τῆς ἀεροπορίας καὶ τῶν πυρῶν τῶν τουρκοκυπρίων ἀπό τόν Ἅγιο Ἰλαρίωνα. Ἦταν πιὰ μεσημέρι, ὅταν ὁ Κουρούπης διέταξε τοὺς ἄνδρες του νὰ ἀναδιπλωθοῦν στὴν δεύτερη γραμμὴ ἀμύνης, στοὺς πρόποδες τοῦ Πενταδακτύλου.

ΛΥΡΙΟ: Ὁ θάνατος τοῦ Κουρούπη. — Τὰ ἅρματα τοῦ Μπούτου σπεύδουν. — Ἐμφανίζεται τὸ «Λέσβος» καὶ ἀνοίγει πῦρ. — Ἡ σύγχυσις τῶν Τούρκων καὶ ἡ θύθισις τοῦ ἀντιτορπιλλικοῦ των.